

KRZYSZTOF GAŚIOREK*

Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa, Polska

ADAM MAREK*

Towarzystwo Wiedzy Obronnej, Warszawa, Polska

DZIAŁANIA WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ PODCZAS PANDEMII COVID – 19 JAKO PRZYKŁAD WOJSKOWEGO WSPARCIA WŁADZ CYWILNYCH I SPOŁECZEŃSTWA

ACTIVITIES OF THE TERRITORIAL DEFENSE FORCES DURING THE COVID-19 PANDEMIC AS AN
EXAMPLE OF MILITARY SUPPORT FOR CIVILIAN AUTHORITIES AND LOCAL COMMUNITIES

ABSTRAKT: Sytuacja międzynarodowa w 2020 roku związana z wybuchem kryzysu epidemicznego na całym Świecie spowodowała, że dotychczasowy porządek funkcjonowania poszczególnych państw został poddany ciężkiej próbie. Kryzys epidemiczny spowodował paraliż działalności zdecydowanej większości instytucji publicznych, w tym polskich, zarówno w wymiarze gospodarczym w skali makro oraz tej części gospodarki, gdzie kapitał prywatny pełni dominującą rolę. Celem niniejszego artykułu było ukazanie działań przeciwkryzysowych podjętych przez Polskę, gdzie wobec skali wyzwania zostały wykorzystane wybrane elementy podsystemu militarnego w postaci m.in. użycia Wojsk Obrony Terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej, jako platformy łączącej środowisko militarne z cywilnym w sferze bezpieczeństwa. Autorzy artykułu zaprezentowali podjęte działania komponentu terytorialnego z punktu widzenia żołnierza tej formacji. Ma to pozwolić czytelnikowi poznać odpowiedź na pytania dotyczące: roli wojsk OT w strukturze bezpieczeństwa Polski czasu pokoju, kryzysu oraz wojny, poznania specyfiki formacji oraz jej elastycznej formy, mogącej się dostosować do zaistniałych potrzeb i realizacji zadań na rzecz składowych podsystemów: ochrony zdrowia, obrony cywilnej i ochrony ludności, bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zewnętrznego. W toku procesu badawczego, bazującego na danych zbieranych w trakcie własnych badań empirycznych w realnym środowisku bezpieczeństwa poddano analizie rozwiązania podjęte

* dr Krzysztof Gaśiorek , War Studies University, Warsaw, Poland

 <https://orcid.org/0000-0002-5157-3234> k.gasiorok@akademia.mil.pl

** Adam Marek, Society of Defence Knowledge, Warsaw, Poland

 <https://orcid.org/0000-0002-7111-3075> amarek.marek@gmail.com

w trakcie realizacji zadań przeciwkryzysowych, w kontekście współpracy struktur wojskowych z administracją publiczną w aspekcie procesu planowania cywilnego, wsparcia pozostałych sił i służb w ramach zarządzania kryzysowego

SŁOWA KLUCZOWE: Obrona terytorialna, obrona cywilna, koronawirus, zarządzanie kryzysowe, samorząd terytorialny

ABSTRACT: The global situation in 2020, linked to the outbreak of an epidemic crisis around the world, has put the current order of operation of individual countries to a severe test. The epidemic crisis has paralysed the activities of the vast majority of public institutions, including Polish ones, both in economic terms on a macro scale and in the part where private capital plays a dominant role. The aim of this article was to show the anti-crisis actions taken by Poland, where in the face of the scale of the challenge, selected elements of the military subsystem were used in the form of, among others, the use of the Polish Territorial Defense Forces as a platform connecting the military and civil environment in the sphere of security. The authors of the article showed the activities of the territorial component from the point of view of the soldier of this formation. This is to allow the reader to know the answer to questions about: the role of territorial troops in the security structure of Poland's time of peace, crisis and war, getting to know the specificity of the formation and its flexible form, which can adapt to the existing needs and tasks for the benefit of the components of the subsystems: health protection, civil defence and civil protection, internal and external security. In the course of the research process, based on the data collected during empirical research in the real security environment, the solutions undertaken during the implementation of anti-crisis tasks were analysed in the context of cooperation of military structures. with the public administration in terms of civil planning process, support to other forces and services in crisis management.

KEYWORDS: Territorial defense, civil defense, coronavirus, crisis management.

WPROWADZENIE

Tragiczne wydarzenia na świecie, w tym także i w Polsce dowodzą, że władze cywilne nie dają rady i nie są w stanie zrealizować wielu zadań z zakresu bezpieczeństwa bez pomocy wojskowej¹. Poszczególne służby państwowe nie radzą sobie z problemami stwarzanymi przez współczesne wyzwania i zagrożenia. W sytuacjach złożonych o charakterze kryzysowym lub wojennym, nie ma możliwości działania samodzielного. Zbudowanie właściwego poziomu bezpieczeństwa narodowego wymaga wspólnego wysiłku tak ze strony państwa, jak i społeczeństwa².

¹ K. Gąsiorek, W. Kitler, *Wstęp* [w:] K. Gąsiorek K., W. Kitler red. *Wojskowe wsparcie władz cywilnych i społeczeństwa*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2005, str. 9.

² T. Kośmider, K. Gąsiorek, *Powszechna Obrona Terytorialna podstawą bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Wojska Obrony Terytorialnej w Polsce i na świecie w drugiej dekadzie XXI wieku*, Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka nr 3 (XXVIII), Oficyna Wydawnicza AFM, 2017 str. 39.

We współczesnych uwarunkowaniach bezpieczeństwa narodowego³ trwałą i niezmienną rolę odgrywają siły zbrojne. Są narzędziem, które stanowi o tym, że państwo może się swobodnie rozwijać i kształtować swoją politykę. Ich rolę określają ustawy zasadnicze i szczegółowe, w których stwierdza się, że:

- przeznaczone są do zadań obronnych i poza obroną⁴;
- służą obronie interesów państwa⁵;
- „Armia służy zapobieganiu wojnie i przyczynia się do zachowania pokoju; broni kraju i ludności”. „Wspiera władze cywilne przy odpięciu poważnych zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego i przewyższaniu innych nadzwyczajnych sytuacji”⁶.

Bogate są również polskie tradycje w postrzeganiu wszechstronnej misji sił zbrojnych. Emanacją roli jaką w polskiej kulturze i historii przypisywano wojsku jest treść Konstytucji 3 Maja. Zgodnie z artykułem XI [Siła Zbrojna Narodowa] „ (...) Wojsko winno narodowi granic i spokojności powszechnej, słowem winno być jego najsilniejszą tarczą (...) Użyte być więc wojsko narodowe może na ogólną kraju obronę, na strzeżenie fortec i granic lub na pomoc prawu, gdyby kto egzekucji jego nie był posłusznym”⁷.

ROLA SIŁ ZBROJNYCH W DEMOKRATYCZNYM PAŃSTWIE⁸

Obowiązująca obecnie ustawa zasadnicza nie określa całościowo roli sił zbrojnych. Stwierdzenie, iż „Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic”⁹ nie pozwala na dostrzeżenie pełnej roli sił zbrojnych, szczególnie w aspekcie bezpieczeństwa wewnątrz kraju. Na szczęście rozszerzanie roli sił zbrojnych w Polsce ma miejsce na mocy innych ustaw i rozporządzeń, a głównie ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP, ustawy o stanie klęski żywiołowej, o stanie wyjątkowym. Najogólniej można stwierdzić, że wojskowe wsparcie władz cywilnych i społeczeństwa

³ W niniejszym artykule, pojęcia z zakresu bezpieczeństwa narodowego przywołane są zgodnie z definicjami zawartymi w A. Ciupiński A., A. Dawidczyk A., M. Drost K, Gąsiorek K. inni, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2009.

⁴ *Konstytucja Republiki Federalnej Niemiec* z dnia 25 maja 1949 r. (z późn. zm.).

⁵ *Konstytucja Królestwa Holandii* z dnia 25 marca 1815 r. (z późn. zmianami).

⁶ *Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej* z dnia 18 kwietnia 1999 r. (z późn. zm.).

⁷ *Ustawa rządowa z 3 maja 1791 r. XI. Siła zbrojna narodowa.*

⁸ Szerzej: J. Marczak J., R. Jakubczak, K. Gąsiorek, *Obrona terytorialna w obronie powszechnej RP*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2006, Krzysztof Gąsiorek, *Udział Sił Zbrojnych w ochronie ludności*, [w:] *Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe – uwarunkowania XXI wieku. Współczesne aspekty zarządzania kryzysowego*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, Tom XII, zeszyt 2, Łódź 2011 str. 2-26.

⁹ Art. 26 ustawy z dnia 6 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr. 78 poz. 483 ze zm.).

polega na udzielaniu pomocy władzom cywilnym w wykonywaniu ich ustawowych zadań, a także wsparciu społeczeństwa w realizacji jego potrzeb w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego - w demokratycznym państwie głównym adresatem owego wsparcia jest przede wszystkim społeczeństwo.

W NATO przyjmuje się, że „[...] oczywiste jest, że możliwości wojskowe mogą być wykorzystane do wsparcia władz cywilnych w różnych operacjach. Reagowanie na katastrofy, cywilne i humanitarne aspekty wsparcia operacji pokojowych oraz działania redukujące wrażliwość ludności cywilnej na użycie broni masowego rażenia znajdują się pośród dziedzin, w których cywilny wysiłek może być wsparty i uzupełniony zdolnościami wojskowymi, na poziomie narodowym i natowskim”¹⁰.

Siły zbrojne nie mogą być przygotowywane tylko do wojny lub uczestniczyć w misjach poza granicami kraju. Społeczeństwo będzie je wspierać głównie ze względu na ich gotowość do niesienia pomocy w chwili tragedii, także o charakterze niemilitarnym, udzielając wszelkiej możliwej pomocy. Misje sił zbrojnych powinny się opierać na szerszej podstawie.

Wśród wielu organizacji i instytucji państwa, organizacja wojskowa przez tysiąclecia opłacanych krwią i cierpieniem doświadczeń wytworzyła właściwe tylko jej i niezastępowalne przez inne organizacje cechy, które armia wnosi do życia i funkcjonowania narodu i państwa oraz organizacji ponadpaństwowych. Do najważniejszych cech, z punktu widzenia przedmiotu niniejszych rozważań, należy zaliczyć:

Pierwsza cecha, to autonomiczna struktura wojska zapewniająca jego działanie w skrajnie niekorzystnych i nieprzewidywalnych sytuacjach łącznie z wojną. Składa się na nią m.in.: odrębny system prawny, infrastruktura wojskowa, wojskowy system szkolnictwa wojskowego i powszechnego szkolenia obywateli, system dowodzenia, system mobilizacji stanów osobowych i środków materialnych, logistyka wojskowa, inżynieria wojskowa, łączność wojskowa, żandarmeria wojskowa itd.

Druga cecha, to dowodzenie wojskowe, jako właściwa wojsku forma kierowania ludźmi, oparte na dyscyplinie wojskowej, hierarchizacji stopni i stanowisk wojskowych, hierarchizacji struktur wojskowych oraz sieci stacjonarnych i mobilnych stanowisk dowodzenia (dowództw), tworzących ściśle zcentralizowany system dowodzenia wojskami.

Trzecia cecha, to mobilność wojska umożliwiająca podjęcie i prowadzenie akcji i operacji wojskowych w dowolnym obszarze (rejonie) państwa, a także za granicą. Na mobilność wojska,

¹⁰ *Ministerial Guidance for Civil Emergency Planning 1999-2000*, NATO, CEPD (IN V) (98) 24, 19 August 1998, s. 6.

oprócz zdolności przemieszczania się jednostek i dowództw wojskowych składa się autonomiczność logistyczna, rozpoznawcza i inżynierska, a także zdolność wsparcia wojskowego i cywilnego państwa-gospodarza dla grupowań operacyjnych poza narodowymi terytoriami.

Czwarta cecha, to stała gotowość bojowa wojsk najogólniej rozumiana jako ciągła w czasie zdolność wydzielonych sił i środków z ogólnej struktury wojska, a także w każdej jednostce wojskowej do natychmiastowego podjęcia wsparcia wojskowego dla władz i społeczeństwa, a także do osiągnięcia (podnoszenia) wyższych stopni gotowości bojowej, aż do pełnej gotowości bojowej włącznie.

Piąta cecha, to morale¹¹ wojskowe¹², które „domaga się od żołnierza, aby nabył, rozwijał i bronił tych sprawności, które są do boju potrzebne (...) najważniejsze z nich (...). (...) męstwo, posłuszeństwo, wytrzymałość, wielkoduszność, cierpliwość, sprawność szybkiej decyzji – a przede wszystkim o sprawności regulujące nasz stosunek do kraju i towarzyszy broni”¹³. Jest to wbrew pozorom najważniejsza cecha organizacji wojskowej, która ma decydujący wpływ nie tylko na sprawność armii ale wręcz decyduje o wyniku walki czy wojny.

Szósta cecha, wyróżniająca organizację wojskową w społeczeństwie i państwie to bezinteresowność poświęcenia żołnierskiego dla Ojczyzny, dla ogółu społeczeństwa.

Siódma cecha organizacji wojskowej w państwie, nabierająca w ostatnich latach również pierwszorzędного znaczenia jak zdolność walki zbrojnej, to niesienie wojskowej pomocy władzom i społeczeństwu w sytuacjach szczególnych zagrożeń¹⁴ i potrzeb. Cecha ta odnosi się zarówno do działania wewnątrz państwa jak i do udziału wojska w misjach zagranicznych w ramach operacji humanitarnych czy pokojowych. O ile jednak w przeszłości armia była angażowana w czasie pokoju głównie do zapewnienia bezpieczeństwa strukturom władzy oraz egzekucji prawa to współcześnie zakres przygotowania i wykorzystania armii do niesienia pomocy władzy i społeczeństwu znacznie się rozszerzył i wszystko na to wskazuje, że będzie się dalej rozszerzał. Składa się na to kilka przyczyn.

Pierwsza, to wielka przydatność organizacji wojskowej – dyspozycyjność, zdyscyplinowanie, mobilność przestrzennej lokalizacji, stała gotowość bojowa, zdolności mobilizacyjne oraz niemalże całego sprzętu wojskowego także do działań nieoreźnych jakimi są niesienie pomocy władzy i społeczeństwu w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych na czele z klęskami żywiołowymi, awariami

¹¹ „Potocznie nazwa etyka (od gr. ethos – stałe miejsce zamieszkania, obyczaj) oznacza się: 1) teorię powinności moralnej lub moralnej wartości postępowania...”, ks. T. Styczeń, *ABC etyki*, Lublin 1983, s. 5.

¹² Ojciec J. M. Bocheński stwierdza, że „etyka wojskowa obowiązuje nie tylko żołnierzy służby stałej, ale wszystkich mężczyzn w ogóle. Innymi słowy można to samo wyrazić mówiąc, że zawód wojskowy powinien być ubocznym zawodem każdego mężczyzny. [w:] *De virtute militati, (Zarys etyki wojskowej)*, Kraków 1993, s. 7.

¹³ *Ibidem*, s. 34.

¹⁴ Termin „w sytuacjach szczególnych zagrożeń” otwiera *rozdz. XI. Stany nadzwyczajne, Konstytucji III RP*.

i katastrofami technicznymi, a także w sytuacjach szczególnych potrzeb w rodzaju organizacji masowych zgromadzeń ludności, wzmocnienia czy uszczelnienia granicy państwowej, zwalczania terroryzmu itp. Druga, to wciąż wzrastająca skala zagrożeń niemilitarnych oraz strat ludzkich i materialnych jakie one niosą, wynikająca ze zniszczenia środowiska naturalnego, wzrostu zaludnienia i gęstości zabudowy, a także negatywnych pochodnych postępu technicznego i ...społecznego. Współcześnie zagrożenia niemilitarne określa się równie groźnymi jak wojny i ich skutki. Trzecia, to absolutna niewydolność – organizacyjna i wykonawcza, w sytuacjach szczególnych zagrożeń, stałych służb cywilnych – Policji, straży pożarnych, Straży Granicznej, pogotowia ratunkowego, służb komunalnych itd. do sprostania nagłemu wzrostowi – rzędu kilku do kilku tysięcy razy – potrzeb ratowniczych, ochronnych, logistycznych, inżynieryjnych i innych, do tego w natychmiastowym trybie. Innymi słowy, w sytuacjach szczególnych zagrożeń i potrzeb zachodzi nie tylko potrzeba ale konieczność wsparcia wojskowego.

Ósmą cechą organizacji wojskowej w państwie jest infrastruktura wojskowa, najogólniej określana jako ogół obiektów, urządzeń i instytucji wojskowych zapewniających funkcjonowanie systemu wojskowego państwa.

Infrastruktura wojskowa stanowi olbrzymią bazę administracyjną, logistyczną, szkolną, mobilizacyjną i operacyjną zapewniającą tworzenie i funkcjonowanie siły obronnej państwa, a jej stan techniczny i liczbowy jest jednym z głównych wyznaczników potencjału i wizerunku obronnego państwa.

Warto dodać, że w każdym państwie, a zwłaszcza w państwie suwerennym i demokratycznym infrastruktura wojskowa służy również potrzebom władz i społeczeństwa, zwłaszcza w sytuacjach szczególnych zagrożeń i potrzeb. W demokracjach Zachodu – baza koszarowa wojska wykorzystywana jest również jako państwowa rezerwa dla zapewnienia czasowego schronienia i bytowania ludności w sytuacjach nadzwyczajnych potrzeb, np. klęsk żywiołowych i katastrof technicznych.

Definiując rolę, jaką armia odgrywa we współczesnym państwie podkreślić należy uniwersalne wartości i filarowe zadania, które formacja ta odgrywa w demokratycznym państwie prawa, czyli:

- 1) stanowi militarne wsparcie dla demokratycznych organów państwa, społeczeństwa oraz instytucji ochrony ludności, bezpieczeństwa i porządku publicznego w sytuacjach szczególnych zagrożeń i potrzeb;
- 2) jest nośnikiem i współtwórcą wojskowych tradycji narodu;
- 3) chroni i broni wartości i interesów narodowych;

- 4) kształtuje więzi narodowe kolejnych pokoleń;
- 5) współtworzy siłę narodową;
- 6) stanowi wzorzec i motywację do służby Ojczyźnie;
- 7) tworzy więzi społeczne: odpowiedzialność, umiejętność działania w zespole, uczy porządku, dyscypliny, umiejętności: organizatorskich, ratowniczych i obronnych, znajomości i szacunku dla tradycji oraz władzy;
- 8) sprzyja nabywaniu i utrzymywaniu w służbie wojskowej cech i wartości osobowych – obywatelskich i patriotycznych.

Przygotowanie i sprawne wypełnianie przez armię misji wsparcia wojskowego władz i społeczeństwa w sytuacjach szczególnych zagrożeń i potrzeb jest jednym z największych wyzwań współczesności, któremu winna sprostać strategia bezpieczeństwa XXI wieku. Doskonałym przykładem przydatności i adekwatnego wykorzystania wojska w warunkach zagrożeń niemilitarnych są działania Wojsk Obrony Terytorialnej podczas pandemii Covid – 19.

DZIAŁANIA WOJSKA POLSKIEGO

W związku z zaistniałym kryzysem epidemicznym o charakterze ogólnoswiatowym w Polsce oraz w większości państw uruchomiono nadzwyczajne środki walki z koronawirusem. Na pierwszy plan wykorzystano elementy podsystemu militarnego systemu bezpieczeństwa narodowego, tj. siły zbrojne, dysponujące własnymi siłami i środkami przystosowanymi do działania w warunkach zagrożenia o charakterze biologicznym. W przypadku Polski, decyzją Ministra Obrony Narodowej powołano Wojskowe Zgrupowania Zadaniowe Sił Zbrojnych (WZZ SZ RP) mające za zadanie wspieranie działań państwowej służby zdrowia, w ramach krajowego systemu zarządzania kryzysowego, pełniącej kluczową rolę podsystemu bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli Polski.

Wraz z chwilą, kiedy wirus „SARS Cov-2” pojawił się na terytorium Polski i sytuacja zdrowotna obywateli polskich zaczęła wymykać się spod kontroli siłom i służbom podsystemu niemilitarnego państwa, wówczas do walki w pierwszej kolejności zostały oddelegowane oddziały i pododdziały Wojsk Obrony Terytorialnej, które mogły w ekspresowym tempie przystąpić do realizacji działań. Z polskiego punktu widzenia, w kontekście organizacji, WZZ SZ RP do wspierania działań w walce z „SARS Cov-2”, decyzja o włączeniu do działań polskich wojsk OT wiązała się z ich autonomicznym systemem mobilizacyjnym. Otóż, żołnierze OT wobec postawionych wyzwań zostali rozkazem Dowódcy Wojsk OT postawieni w stan najwyższej gotowości alarmowej. To znaczy, że

całość formacji, w razie włączenia poszczególnych elementów do walki z koronawirusem, ma czas do 12 godzin na stawiennictwo się w swojej jednostce wojskowej. Ponadto część żołnierzy OT posiadających kursy i szkolenia w zakresie udzielania pierwszej pomocy oraz Ci, którzy są ratownikami medycznymi, pielęgniarzami, farmaceutami którzy na co dzień realizują swoje powinności na rzecz służby zdrowia, muszą być w gotowości do stawienia się w jednostce wojskowej w ciągu sześciu godzin. W takim samym czasie do realizacji zadań mogą zostać powołani kierowcy, osoby do obsługi agregatów prądotwórczych i zestawów oświetleniowych, a także psychologowie oraz informatycy.

DZIAŁANIA WOT NA RZECZ WSPARCIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO OBYWATELI

Od momentu przejścia w nadzwyczajny tryb funkcjonowania formacji dowództwo WOT postanowiło skoncentrować wszelkie działania żołnierzy terytorialnej służby wojskowej (TSW) na terenie całej Polski w ramach operacji pod kryptonimem „ODPORNĄ WIOSNĄ”. Z powodu pandemii koronawirusa pozostała działalność szkoleniowa WOT została zawieszona. Do odwołania żołnierzy OT zwolniono ze szkoleń rotacyjnych odbywających się w jednostkach wojskowych i ośrodkach szkolenia poligonowego; nie odbywały się szkolenia zintegrowane: podstawowe ani wyrównawcze. W związku z zaistniałą sytuacją żołnierze i pracownicy komponentu terytorialnego SZ RP zostali oddelegowani do wykonywania swoich obowiązków w sposób zdalny¹⁵. W ramach podejmowanych działań przeciwkryzysowych WOT przeprowadziło kampanię informacyjną, dotyczącą profilaktyki rozprzestrzeniania się koronawirusa. Głównym źródłem przekazu zewnętrznego była kampania przeprowadzona w mediach ogólnodostępnych, a także za pośrednictwem ulotek, które dystrybuowali żołnierze. Do działań o charakterze informacyjnym ukierunkowanych na wzmocnienie odporności społecznej doby epidemii, z inicjatywy „Terytorialsów” uruchomioną infolinię wsparcia psychologicznego adresowaną do osób, które:

- 1) zgłaszają wzmożony lęk związany z możliwością zarażenia się,
- 2) przebywają w dobrowolnej lub przymusowej izolacji czy kwarantannie domowej,
- 3) posiadają wśród bliskich osoby chore, zarażone lub z podwyższonej grupy ryzyka
- 4) odczuwają bezradność związaną z zaistniałą sytuacją epidemiologiczną,
- 5) odczuwają bardzo silne nieadekwatne emocje wynikające z zaniepokojenia o swój stan zdrowia,
- 6) odczuwają nieadekwatne obawy o zdrowie swoje i członków swojej rodziny,

¹⁵ <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/covid-19/> (dostęp: 16.05.2020).

- 7) miały kontakt z osobami z grupy ryzyka COVID-19 i w związku z tym czują wysoki dyskomfort psychiczny,
- 8) odczuwają nieustanne napięcie psychiczne,
- 9) potrzebują wsparcia i pomocy pedagogicznej w pokonywaniu trudności pojawiających się w wyniku przebywania w kwarantannie, izolacji czy świadomym ograniczaniu kontaktów społecznych,
- 10) potrzebują konsultacji z zakresu problematyki wychowania oraz organizacji procesów wychowawczych w sytuacji przedłużającej się izolacji społecznej rodzin.

Każdego dnia z linii 180 osób a w pierwszym miesiącu funkcjonowania „Odpornej Wiosny” psychologowie WOT udzielili ponad 3200 porad. Przez pierwsze trzy tygodnie działania infolinii była ona obsługiwana stacjonarnie w siedzibie Dowództwa WOT w Zegrzu. Obecnie proces ten odbywa się zdalnie poprzez przekierowania połączeń do pełniących dyżury w całej Polsce konsultantów.

Początkowo w działalność infolinii zaangażowanych było 25 psychologów WOT (pracowników RON oraz żołnierzy TSW), obecnie w obsłudze zdalnej uczestniczy około 130 psychologów i pedagogów (pracowników WOT, WPP, DG RSZ oraz żołnierzy TSW)

Zarówno psychologowie jak i pedagodzy to pracownicy i/lub żołnierze pełniący terytorialną służbę wojskową, którzy legitymują się wykształceniem wyższym na kierunku psychologia lub pedagogika. Wszyscy konsultanci posiadają przygotowanie merytoryczne do wykonywania zawodu psychologa lub pedagoga. Większość spośród obsługujących infolinię psychologów i pedagogów na co dzień pracuje w wyuczonych zawodach udzielając porad i konsultacji psychologicznych bądź pedagogicznych.

Psycholodzy będący jednocześnie żołnierzami TSW udzielali wsparcia dla osób, którzy odczuwali problemy związane z sytuacją pozostania w domach, zawieszenia pełnienia obowiązków zawodowych i innych, np. w stosunku do żołnierzy TSW, którzy mogli uzyskać wsparcie odnośnie aktualnej sytuacji, czy niepewności związanej ze służbą: bycie powołanym, i oczekiwaniem na powołanie, zagadnienia prawne czy sanitarne.¹⁶

¹⁶ Odpowiedź DWOT na interpelację poselską nr 4547, <http://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BPKJ9V> (dostęp: 16.05.2020).

DZIAŁANIA KOMPONENTU TERYTORIALNEGO WOJSKA POLSKIEGO WOBEC SYTUACJI KRYZYSOWEJ

Zadania powierzone żołnierzom WOT wynikały w głównej mierze z zapotrzebowania poszczególnych samorządów oraz innych organizacji, państwowych służb na udzielenie niezbędnego wsparcia w realizacji bieżących potrzeb. Z biegiem czasu spectrum zadań zostało rozbudowane do szerokiego wachlarza czynności wykonywanych przez komponent terytorialny Sił Zbrojnych.

Zaangażowanie Wojsk Obrony Terytorialnej w realizacji wsparcia działań przeciwepidemicznych skoncentrowano w trzech głównych sferach zadaniowych:

- 1) Obszar 1: wspieranie Policji, Straży Granicznej, Wojewodów oraz władz samorządowych w zakresie zapobiegania rozprzestrzenianiu się koronawirusa oraz wsparcie opieki nad osobami zakażonymi, przebywającymi w kwarantannie oraz osobami starszymi.
- 2) Obszar 2: ograniczanie ryzyka transmisji koronawirusa „na” oraz „przez” żołnierzy WOT i członków ich rodzin.
- 3) Obszar 3: edukacja personelu i otoczenia w zakresie profilaktyki i zapobiegania zakażeniom¹⁷.

będących odzwierciedleniem konkretnych form udzielania wsparcia. Żołnierze TSW byli skierowani do uzupełnienia potrzeb w zakresie potencjalnych zagrożeń: Policji, placówek służby zdrowia, Straży Granicznej i Urzędu Lotnictwa Cywilnego, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych.

Celem najszybszego i efektywnego reagowania na powstałe zagrożenia z powstrzymaniem rozprzestrzeniania się wirusa, przedstawiciele brygad OT brali czynny udział w posiedzeniach centrów zarządzania kryzysowego szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.

Ponadto oficerowie łącznikowi z formacji zostali także oddelegowani do innych instytucji publicznych, między innymi do ministerstwa spraw wewnętrznych czy w głównej mierze ministerstwa zdrowia.

OPERACJA „ODPORNĄ WIOSNĄ”

Biorąc pod uwagę specyfikę formacji i punkt ciężkości całości podjętych działań WOT w ramach operacji pod kryptonimem „ODPORNĄ WIOSNĄ”, warto skoncentrować się na konkretnych działaniach żołnierzy TSW wśród społeczeństwa, mianowicie na zadaniach realizowanych

¹⁷ <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/490611/odpowiedz-wot-na-covid-19> (dostęp: 16.05.2020).

w ramach Obszaru 1. W kontekście współdziałania wojska z Policją te czynności dotyczyły przede wszystkim kontroli osób przebywających w kwarantannie (spowodowanej powrotem z zagranicy lub zakażeniem się SARS Cov–2). Ponadto żołnierze wspólnie z funkcjonariuszami Policji realizowali działania polegające na kontrolowaniu samochodów spoza danego powiatu (na podstawie numeru rejestracyjnego pojazdu) w związku z wprowadzeniem czasowego ograniczenia w przemieszczaniu się w okresie Świąt Wielkiej Nocy. Również realizowano bieżące zadania w utrzymaniu bezpieczeństwa publicznego w ramach wsparcia służby prewencji Policji.

W zakresie działań zleconych wojsku przez samorządy, wsparcie udzielane było w sposób zróżnicowany, w zależności od potrzeb danego samorządu (województwa, powiatu czy wręcz gminy). Polegało one głównie na szeroko pojętym zabezpieczeniu logistycznym. W skali „mikro” dotyczyło one: transportu środków sanitarnych (tj.: maseczek, kombinezonów ochronnych itp.) z baz Agencji Rezerw Materiałowych i placówek „Banku Żywności” do instytucji samorządowych (szpitali wojewódzkich, powiatowych, gminnych ośrodków zdrowia). Ponadto w ramach wsparcia szpitali i służb sanitarnych realizowano następujące zadania:

- 1) budowa polowych izb przyjęć;
- 2) kierowanie personelu do prac w opiece medycznej;
- 3) wsparcie rodzin personelu medycznego;
- 4) prowadzenie wywiadów środowiskowych;
- 5) pomiar temperatury;
- 6) pobieranie wymazów;
- 7) krwiodawstwo.

Prowadzono w trybie alarmowym czynności, polegające na natychmiastowej ewakuacji podopiecznych narażonych na zakażenie SARS Cov–2 z Domów Pomocy Społecznej do zapasowych miejsc bytowania. W tym celu, na podstawie decyzji szefa MON sformowano w każdej brygadzie OT zespoły interwencji kryzysowej (ZIK), których głównym zadaniem jest podjęcie natychmiastowych działań w razie postawienia zadań ze strony władz cywilnych w ramach zarządzania kryzysowego.

Trzeba pamiętać, że żołnierze Wojsk OT dziedziczą tradycje krajowych formacji walczących o niepodległość – przede wszystkim Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. W związku z tym udzielają wsparcia kombatantom (w ramach realizacji zadań ze sfery bezpieczeństwa społecznego). Zapraszają ich na organizowane przez siebie uroczystości, opiekują się też miejscami pamięci poległych żołnierzy Wojska Polskiego w walce o Polskę. Obecnie, w dobie walki z koronawirusem pomagają weteranom oraz chronią ich przed rozprzestrzeniającym się niewidzialnym zagrożeniem.

Kombatanci, jako szczególnie narażeni na zarażenie „SARS Cov-2”, zostali otoczeni opieką w wykonywaniu codziennych obowiązków. „Terytorialiści” codziennie kontaktowali się z weteranami telefonicznie. Jeśli otrzymują informację, że weteran musi przykładowo załatwić jakąś sprawę, która wymagałaby od niego korzystania z komunikacji publicznej, organizują transport, aby nie musiał tego robić. Są też gotowi do tego, aby zrobić swoim podopiecznym zakupy¹⁸. Do takiej formy działań zaangażowały się wszystkie brygady obrony terytorialnej. Przykład: na terenie województwa zachodniopomorskiego jest około 60 uczestników walki zbrojnej o niepodległość ojczyzny. Opiekę i patronat nad weteranami na tym terenie objęli „Terytorialiści” z 14 Brygady Obrony Terytorialnej ze Szczecina.

PODSUMOWANIE

Reasumując, działania podjęte przez Wojska Obrony Terytorialnej RP w ramach działań wspierających przeciwdziałanie rozwojowi wirusa „SARS Cov-2” w Polsce należy stwierdzić, iż: w razie pojawienia się sytuacji nadzwyczajnych, Wojska Obrony Terytorialnej okazują się niezastąpione w udzielaniu wsparcia elementu pozamilitarnego. Państwo, żeby mogło skutecznie reagować, musi mieć formacje potrafiące odpowiednio działać w takich warunkach. W tym przypadku niezwykle istotnym czynnikiem potęgującym skuteczność formacji i sprzyjającym WOT RP na danym obszarze jest to, iż formacje te są formowane spośród osób pochodzących z tego terenu. Bardzo ważne jest zakorzenienie społeczne w tych oddziałach. Żołnierze WOT, w życiu cywilnym realizują się zawodowo, nie są etatowymi żołnierzami. Lecz gdy jest potrzeba, wtedy podejmują odpowiednie działania – zgodnie ze swoim credo: ZAWSZE GOTOWI – ZAWSZE BLISKO. Nie po raz pierwszy potwierdziła się teza marszałka Slessora (1958) - Tylko Obrona Terytorialna jest zdolna przystosować się do niezliczonych niespodziewanych zagrożeń.

¹⁸ <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/30586?t=Terytoriasi-kontra-Covid-19> (dostęp: 16.05.2020).

BIBLIOGRAFIA

REFERENCES LIST

PIŚMIENICTWO

LITERATURE

Bocheński J. M., De virtute militati, (Zarys etyki wojskowej), Kraków 1993

Ministerial Guidance for Civil Emergency Planning 1999-2000, NATO, CEPD (IN V) (98) 24, 19 August 1998

Styczeń T., ABC etyki, Lublin 1983

Slessor I., Strategia zachodu, Warszawa 1958

Ciupiński A., Dawidczyk A., Drost M., Gąsiorek K. inn., Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2009

Gąsiorek K., Kitler W., Wojskowe wsparcie władz cywilnych i społeczeństwa, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2005

Marczak J., Jakubczak R., Gąsiorek K., Obrona terytorialna w obronie powszechnej RP, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2006

Kośmider T., Gąsiorek K., Powszechna Obrona Terytorialna podstawą bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, [w:] Wojska Obrony Terytorialnej w Polsce i na świecie w drugiej dekadzie XXI wieku, Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka nr 3 (XXVIII), Oficyna Wydawnicza AFM, 2017

Gąsiorek K., Udział Sił Zbrojnych w ochronie ludności, [w:] Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe- uwarunkowania xxi wieku. Współczesne aspekty zarządzania kryzysowego, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, Tom XII, zeszyt 2, Łódź 2011

ŹRÓDŁA

SOURCES

Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej z dnia 18 kwietnia 1999 r. (z późn. zm), <http://biblioteka.sejm.gov.pl/konstytucje-swiata-szwajcaria/>

Konstytucja Królestwa Holandii z dnia 25 marca 1815 r. (z późn. zm), <http://biblioteka.sejm.gov.pl/konstytucje-swiata-holandia/>

Ustawa rządowa z 3 maja 1791 r. XI. Siła zbrojna narodowa.

http://www.solidarnosc.org.pl/edukacja/oswiata/attachments/993_Konstytucja%203%20Maja.pdf

Konstytucja Republiki Federalnej Niemiec z dnia 25 maja 1949 r. (z późn. zm), http://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2016/02/Niemcy_pol_010711.pdf

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 kwietnia 1997 r. Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr. 78 poz. 483 ze zm.)

Ustawa z dn. 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony (tj. z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1541 ze zm.)

Ustawa z dn. 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (tj. z dnia 8 października 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1856 ze zm.)

Ustawa z dn. 2 marca 2020 o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tj. z dnia 16 października 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1842 ze zm.)

Ustawa z dnia 29 października 2010 r. o rezerwach strategicznych (tj. z dnia 15 września 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1846 ze zm.)

Ustawa z dn. 8 września 2006 o Państwowym Ratownictwie Medycznym (tj. z dnia 4 maja 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 882 ze zm.)

Ustawa z dn. 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tj. z dnia 28 stycznia 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 360 ze zm.)

Ustawa z dn. 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (tj. z dnia 28 stycznia 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 305 ze zm.)

NETOGRAFIA NETOGRAPHY

Strona internetowa Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej <https://media.terytoriasi.wp.mil.pl/> (dostęp: 13.05.2020).

Strona internetowa Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej,

<https://media.terytoriasi.wp.mil.pl/informacje/490611/odpowiedz-wot-na-covid-19> (dostęp: 16.05.2020).

Strona internetowa kanału informacyjnego Polsat NEWS <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2020-04-23/ewakuacja-domu-opieki-w-kaliszu/>, „Ewakuacja domu opieki w Kaliszu”(dostęp: 14.05.2020).

Strona internetowa magazynu obronnego RADAR.rp.pl, <https://radar.rp.pl/wojsko-polskie/17034-wojsko-wyszlo-ze-strefy-komfortu/>, „Wojsko wyszło ze strefy komfortu”(dostęp: 16.05.2020).

Strona internetowa miesięcznika „Polska Zbrojna”<http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/30586?t=Terytoriasi-kontra-Covid-19,„Terytoriasi kontra COVID-19”> (dostęp: 16.05.2020).

Strona internetowa portalu Defence24, <https://www.defence24.pl/wot-uruchamia-infolinie-wsparcia-psychologicznego,„WOT uruchamia infolinię wsparcia psychologicznego”> (dostęp: 16.05.2020).

Strona internetowa Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/covid-19/> (16.05.2020).

Strona internetowa tygodnika „Gość Niedzielny - Sandomierz” <https://sandomierz.gosc.pl/doc/6220087.Sandomierz-Nie-ma-zakazonych-koronawirusem,> (dostęp: 16.05.2020).

„Sandomierz – Nie ma zakażonych koronawirusem” (dostęp: 14.05.2020).

Copyright (c) 2020 Krzysztof Gąsiorek, Adam Marek

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International License.